

KÂMÜS-I TÜRKÎ

Şemseddin Sami

Sunuş

Kelimeler bir dilin hazinesi mesabesindedir. Harfsiz kelimeyi, kelimesiz cümleyi, cümleşiz de dili düşünmek mümkün değildir. Dilde kullanılan kelimelerin manasının herkes tarafından bilinmesinin mümkün olmayacağı bir gerçektir. İşte bu sebeptendir ki kelimelerin manalarını açıklayan sözlüklerde ihtiyaç hâsil olmuştur.

Anadilde kullanılan kelimelerin manalarını açıklayan sözlükler olduğu gibi, yabancı dillerde kullanılan kelimelerin manalarını açıklayan sözlükler de bulunmaktadır. Dilin ne zaman doğduğunu ve ne zaman çeşitlilik gösterdiğini tam olarak bilememiyoruz. Bu nedenle farklı dilleri anlayabilmemiz için kelime ve terimlerin manalarını bilmemiz gerekmektedir.

Osmancık ülkesinde hazırlanmış pek çok sözlük bulunmaktadır. Lügat-i Nâcî, Ahter-i Kebîr, Vankulu, Lehce-i Osmânî, Firuzâbâdî, Kâmûs-ı Türkî vesair sözlükleri bu meyanda sıralayabiliriz. Bunlardan bir kısmı Farsçadan Türkçeye, bir kısmı Arapçadan Türkçeye tercüme şeklinde hazırlanmış ve bir kısmı ise Türkçe kelimelerin daha geniş bir şekilde açıklanması olarak düzenlenmiştir.

20 Ramazan 1317 (22 Ocak 1900) tarihinde yayınlanan Kamûs-ı Türkî, Şemseddin Sami tarafından hazırlanmış Türkçeden Türkçeye bir sözlüktür. Şemseddin Sami, kelimenin menşeine bakmadan Türkçe konuşma dilinde kullanılan bütün kelimeleri Türkçe olarak kabul edip sözlüğüne almış ve sözlüğünün adını da “Kâmûs-ı Türkî” olarak isimlendirmiştir. Kelimenin aslı ister Arapça olsun, ister Farsça olsun isterse Batı dillerinden bir dil olsun hiçbirinde de ayrılmaksızın hepsine Türkçe gözüyle bakmış ve sözlüğüne de almıştır. Ayrıca kelimeleri açıklarken Türkçeye hangi dilden geçtiği hakkında da bilgiler vermiştir.

İlk kapsamlı Türkçe sözlük olarak kabul edilen Kamûs-ı Türkî'nin orijinal baskısının hazırlanmasında hedef kitle, Osmanlı Türkçesini yeni öğrenmekte olan Tarih, Edebiyat, Bilgi ve Belge Yönetimi (Arşivcilik/Kütüphanecilik) öğrencileridir. Esere, yazılışını bilmediğimiz, ancak kullanırken manasını merak ettiğimiz kelimelerin daha kolay bulunmasını sağlamak amacıyla Latin harfleriyle hazırlanmış kelime dizini ilave edilmiştir.

Yayinevimiz tarafından daha evvel “Kamûs-ı Türkî (Latin Harfleriyle)” ismi ile Latin harflerine çevirisini yayınlanan Kamûs-ı Türkî'nin orijinal baskısını da yayımlamış olmaktan mutluluk duyuyoruz. Türk kültür hayatına faydalı olabilirsek, ne mutlu bizlere.

İdeal Kültür Yayıncılık

Alfabetik Fıhrıst

A

a'şâr	131	abdallîk	16	âb-yârî	17
a'sârî	131	abdalsî	16	ac	21
a'tâf	131	âbdân	16	âc	920
a'vâm	132	âb-dâr	16	acabâ	928
a'vân	132	âb-dârlık	16	acâib	928
a'vâz	132	âbdest	16	âcâl	21
a'vec	132	âbdestân	16	aceb	928
a'ver	132	âbdesthâne	16	acelacâib	928
a'yâd	133	âbdestlik	16	acèle	928
a'yân	133	âbdestsiz	16	aceleci	928
a'zâ	131	abe	17	aceleten	928
a'zâlik	131	abede	926	acem	928
a'zam	131	abes	926	acem	929
a'zamîyyet	131	âb-gîne	17	acemî	929
a'zâr	130	âb-gün	17	acemilik	929
a'zeb	130	âb-i hayât	16	acemistân	929
â	15	âbid	920	acente	21
âb	16	âbidâne	920	aceze	928
âbâ'	925	âbir	927	aci	21
âbâd	16	âbir	920	aci	22
âbâd	16	abla	17	ack	22
âbâdân	16	ablak	17	ackâdirmak	22
âbâdânlık	16	ablak	66	ackâklmak	22
âbâdî	16	abli	17	ackâlanmak	22
âbaka	16	abluka	17	ackâlı	22
abamak	16	âbnûs	17	acikmak	22
abandırmak	16	âbnûsiyye	17	acilanmak	22
âbâñ	16	abo	17	acılık	22
âbâñî	16	abone	17	acimak	22
abanolamak	16	abonetlik	17	acimtrak	22
abanmak	16	âbrâs	16	acinacak	22
abanoz	16	âbrû	16	acindırmak	22
âbâ-pûş	925	abuk-sabuk	17	acinmak	22
abbâsî	926	abur-cubur	17	acırak	22
abd	926	âbûs	927	acırğa	22
abdâl	16	abutilon	67	acurganmak	22
abdâl	65				

acitmak	22	adávet	929	âgeh	47	ağma	42
acib	929	add	929	agu	42	ağmak	42
acibe	929	âde	921	âgûş	42	ağnâm	134
âcil	920	aded	929	ağ	38	ağniyâ'	134
âcil	21	adedi	930	aga	38	ağniye	134
âcilen	920	adem	930	âgacik	39	ağrás	133
âcilen	21	âdemî	25	ağaç	38	ağrâz	133
acín	929	âdemiyet	26	ağaç cileği	38	ağreb	134
âcir	21	adese	930	ağaçlık	39	ağrı	40
âciz	920	adesi	930	ağaç kakan	39	ağrılı	40
âcizâne	920	âdet	921	ağaç kavunu	39	ağrima	40
âcizî	920	âdetâ	921	ağaç kurdu	39	ağrimak	40
acn	929	admî	26	ağaç lälesi	39	ağritmak	40
acûl	929	adımlamak	26	ağaç sütlegeni	38	ağsan	134
acur	21	âdi	921	ağac şakayıklı	38	ağsiye	134
acûz	929	adid	930	ağalanmak	39	ağu	42
acyo	22	adil	930	agalık	39	agustos	41
acz	928	âdil	921	ağarma	39	ağyâr	134
acz	928	âdilâne	921	ağarmak	39	ağziye	133
aç gözülü	21	âdilik	921	ağarmak	40	ah	59
aç gözülüük	21	âdîm	931	ağartma	39	ah	78
açar	22	adl	930	ağartmak	39	aha	59
açdırmaç	22	adla'	125	ağbiyâ'	133	âhâd	24
açıcı	23	adlamak	25	ağda	39	ahâli	232
açık	23	adlanmak	25	ağdacı	39	âhar	59
açık	23	adlı	25	ağdalaşmak	39	âhar	24
açık ağız	24	adlı	930	ağdırmak	39	âhar	24
açıklamak	24	adliyye	930	ağdiye	133	âharlamak	24
açıklık	24	adn	930	ağıl	41	ahavât	82
açkı	22	adsız	25	ağıl	42	ahbâb	75
açkıcı	22	adud	939	ağullanmak	42	ahbablik	75
açılmak	22	adudî	939	ağılmak	42	ahbâr	75
açlık	21	adüvv	930	ağum	42	ahbâr	78
açma	23	afacan	42	ağumlı	42	ahcâr	77
açmak	23	âfâk	42	ağınmak	42	ahd	956
açmaz	23	âfâk-gîr	42	ağır	39	ahdar	81
açmalık	23	âfâkî	42	ağır	42	ahdi	956
ad.	25	âfânit	941	ağrlamak	40	ahdleşmek	956
âd	921	afarozlamak	43	ağrlanmak	40	ahd-nâme	956
ada	25	âfat	42	ağrlaşdurmak	40	âhen	59
ada	38	âflatlamak	42	ağrlaşmak	40	âheng	59
adâ	929	âflatlatmak	42	ağrlatmak	40	âhengli	60
âdâb	25	âferide	43	ağrılık	40	âhengsiz	60
adak	25	âferîn	43	ağrışak	40	âhenin	60
adale	939	âferîn	43	ağrışaklanması	40	âhen-rübâ	59
adâlet	929	âferînende	43	ağiste	41	âheste	59
adâletsizlik	929	âferîniş	43	ağız	40	ahfâd	78
adah	38	âfet	43	ağız	41	ahibbâ	75
adalî	939	âfet-zede	43	ağız	42	ahillâ'	82
adam	25	afgan	137	ağızhk	41	ahîr	24
adamak	25	âfîf	942	ağlâl	134	ahîr	82
adamcağız	25	âfiyet	923	ağlama	42	ahîren	82
adamcasına	25	aforoz	43	ağlamak	42	ahiret	24
adamcık	25	âftâb	43	ağlamış	42	ahiretlik	24
adamçıl	25	afûvv	942	ağlamsamak	42	ahîrin	24
adamçılıyın	25	afv	941	ağlamsıksı	42	ahkâm	78
adamsı	38	afyon	43	ağlaşmak	42	ahkar	78
adamsız	25	afyon	139	ağlatmak	41	ahker	81
adamsızılık	25	âgâh	46	ağlayık	42	ahlâ	78
adaş	25	âgâhi	46	ağlayış	42	ahlâf	82
adaşlık	25	agânî	133	agleb	134	ahlâk	82
adatmak	25	âgâz	39	ağlez	134	ahlâkuyyât	82

یوْغُرْتَلِی } ص. یوغرتله یا بلش،	یوْغُرْتَلِی } ص. یوغرتله قاریشیق :	یوْغُرْتَلِی } ص. یوغرتله یا بلش،	یوْزَمَک } آرمسنیکنیک، چویک آلتندن	طَالِفِیْج بوزملیه = ایکی صو
یوغرتلی کباب .	یوغرتلی کباب .	یوْصَوْن } س. ظرافت ، اداء	یوْزَمَک } س. یوزمک ایشی . با :	آرمسنیکنیک، چویک آلتندن
یوْغُرْتَمَق } ق. بالواسطه قویو.	یوْغُرْتَمَق } لاشدیرمک ، تخمیر	یوْصَوْن } س. طاشلرک و آغاچ	یوْزَمَک } س. یوزمک ایشی . با :	یوزمک :
ایشدرمک : آشیجی به اینجه یو-	غرنتمی .	حاصل اولان چم : طاش آغاچ	یوْزَنْجَی } اولان : یوزنجی سنه ؟	آرمسنیکنیک، چویک یوزنجی الح .
یوْغُرْتَلَمَق } غربولاشدیرمک ،	یوْغُرْتَلَمَق } خور ایدلک ، تخمیر	یوْصَوْن باغلامق ؛ یوصونلرینی	یوْزَنْجَی } س. پارمه نه طاقیلان	ایکی یوزنجی ؛ ییک یوزنجی الح .
و تخمین اولنچی : بواون قولای	و تخمین اولنچی : بواون قولای	آسیقلادق . ۲. طورفون صو.	یوْزَلَک } اوسی الماس آلنین ویا	یوْزَلَک } اوسی الماس آلنین ویا
یوْغَلَاز .	یوْغَلَاز .	لرک اوزرنده حاصل اولان	کومش حلقة ، خاتم ، انکشتر :	کومش حلقة ، خاتم ، انکشتر :
یوْغُرْمَق } یا یوغرمرق . ق.	یوْغُرْمَق } یا یوغرمرق . ق.	یشیل کتچک : صو یوصون	الماس ، یاقوت ، زمرد ، یوزوک .	الماس ، یاقوت ، زمرد ، یوزوک .
تخمیر و تخمین ایتك ، خور	تاخیم و تخمین ایتك ، خور	باغلامش ؛ قورباگه یوصونی .	یوْزُوك اویونی = فخحان ظر .	یوْزُوك اویونی = فخحان ظر .
یاپاق : اونی صواله قاریشدر .	وب اینجه یوغرمل .	۳. دیکزدن چیقان اوتلر : دیکز	فلری آلتنده صاقلی یوزوک	فلری آلتنده صاقلی یوزوک
کسب کثافت و صلات ایتك .	یوْغُنْمَق } لینلاشق ، طوْدَق ،	یوصون . اسلامنده یوصونی =	بولق اویونی .	بولق اویونی .
مس .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	دیکز قطابی . قورسیمه یو-	(ياخود یوچس . مه « بو »	(ياخود یوچس . مه « بو »
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغرت و سائزه .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	صونی = دیکز رچمنک بر نوعی .	یوْسَف } ایله باشلار بعض ترکجه	صفتلرک باشنه کلوب تائید
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغرت و سائزه .	کسب کثافت و صلات ایتك .	یوْصَوْنَلَی } مش، یوصونلی اور .	ومبالغه بیان ایدر : یوس یوار .	ومبالغه بیان ایدر : یوس یوار .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	تیلی : یوصونلی طاش ، صو .	لاق؛ یوس یوسري .	لاق؛ یوس یوسري .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	یوْغ } ص. قوبو ، قالین ، کشیف .	یوْسُف } سخن . حضرت یعقوب	یوْسُف } سخن . حضرت یعقوب
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	کسب کثافت و صلات ایتك .	یوْغ } مر. — « یوق » لفتنک	لوب قصه سی مشهور در .	لوب قصه سی مشهور در .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	قاف تحریک اولنقدده غینه	س. حسن وجاهه مالک شخصی :	س. حسن وجاهه مالک شخصی :
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	تحویل او لغفله او دخی یو صو .	یوسف ثانی .	یوسف ثانی .
ایری . عظیم ، جسم .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	رته کبر : یوغیس ، واری	یوْسَفْجِیْج } س. ۱. قوسینیک کو .	یوْسَفْجِیْج } چک بر نوعی : ۲. صو
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	یوْغی . با : یوق .	اوژرنده اوجار بر جنس کوزل	اوژرنده اوجار بر جنس کوزل
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	یوْغُرْت } یا یوغروت . س. (یا .	کلپک . ۳. ماندارینه دینان پور .	کلپک . ماندارینه دینان پور .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	اکشی بر مایه قاریشدر لئله بر .	تقال جنسی .	تقال جنسی .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	صورت مخصوصده قوبو .	یوْسَف } س. و قتله اعظم رجالک	یوْسَف } کیدکلری قمزی تپه ل
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	لاشدریلش سوت ، ماست : قو .	دستار .	دستار .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	یون ، اینک مانده یوغردی ؟	یوْص } مه با : یوس .	یوْص } مه با : یوس .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	طوربه یوغردی = طوربه یه	یوْص } ص. ظريف ییافتلى ،	یوْص } ص. ظريف ییافتلى ،
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	قوزیلوب سوزلشی ؛ یوغرت کبی =	یوْصَمَه } ادادی ، عشوه ، عشه .	یوْصَمَه } ادادی ، عشوه ، عشه .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	غایتله قوبو (مایع) .	کار .	کار .
یوْغُرْوَرَت } یا : یوغروت .	یوْغُنْمَق } قل . قوبولاشمیق ، قل .	یوْغُرْتَجَی } صاتان آدم .		

برابر ال واياقلري ييقامق وبشه
مسح ايتکدن عبارت افعال طهارت،
وضوء: آبدست آلت. || مج. تکدير
وتمرير: آبدست ويرمك. || آبدست
اقضايلتك: ذوش آرمق، احتلام.
|| آبدست بوز مق = دفع حاجت
ایتمك. || آبدسته شبهم يوقدره
اطمشانم وارد. || بين العوام
غسله دخى بعضاً آبدست ديلله.
يکچون، لا جل التفريقي، بريته
کوچاک و ديكرينه بیوک آبدست
ديلر.]

آبدستان { س. فا. آبدست آلمه
مخصوص ابريق. }

آبدستخانه { س. فا. آبدست.
خانه = آبدست اوی } آلمه وال و يوز يقاممه
مخصوص موصلي و قورنه محل.
۱. آبدست آلمه وال و يوز يقاممه
۲. آبدست بوزه حقير، آياق يولى.
آبدستاسنر { آبدست آلامش،
آبدستاسنر آبدست بو زولش .
|| مج. پريزرس، محمراتدن احتراز
ایتن.

آبدستلک { س. اصل آبدست
آيدکن کيمان بر نوع
قيصه جيه. }

آبراش { ص. ۱. (عر. «ارتش»
دن) آلاجه بىشكى
(آت). ۲. [عر. «ابرص» دن غل.]
توکىز يرلننه اویوز کېي برعالي
اولان (آت) = س. علت مە.
کوروه، برص.

آبرو { س. فا. [آب. رو] ۱.
يوز صوي، يوز آقلى،
عرض، ناموس. ۲. شرف،
حيثيت: آبرو دوكك = حيثيرت
ذاته يې بايال ايتمك. ۳. امثال
واقرانه بادى، فخر و شرف اولان

اكلك: ينځړه دن آبانوب ياقدم.
۳. آدملىر آجق .

آبانوز { اصل هندن خيغان پاک
سرت وسیاه بر آغاز. || سياهق
و سرتلکدن دخى کنایه اولور:
آبانوز کسلك. == س. آبانوز دن
معمول : آبانوز اوق .

آباتي { س. ايکدن صاريتعاق
دا للره ايڭلش بر نوع
قاش كه صاريق و سائرهه قوللا.
نيلير: بروسه آباتيسي. == س. بو
قادشن معقول: آباتي صاريق.

آب حيات { آب حيوان و
ساخه. با : آب .

آبدار { س. فا. [آب . داشتن.]
۱. صولى، تر و تازه.
۲. رونقى، بارلاق. ۳. معنيدار.
آبدارلىق { ۱. صولىق،
آبدارلىق (نازمهك. ۲. رونق،
طراوت .

آبدال { س. ص. [عر. «بدليل»
دن] ۱. احق و صافدون. ۲.
بريشىه عقل يورماز قاندرمشرب
ودرويش آدم .

آبدالسى { س. آبداله بىگزد ،
احقىقه.

آبداللىق { س. ۱. بدلانق، حما.
۲. قاندرلك ، صادر و رونق .

آبدان { س. فا. [آب . دان] باخچه
مخصوص سوز كېلى قوغه. ۲.
سيديك قاواغى، مثانه. لـ .

آبداست { س. فا. [آب . دست]
ايچون بروجه شرع يوز و ديرسکاه

|| آب و هو = بر مملكتك احوال
صحبيسي .

آباء { سد. ج. عر. فد : اب. با:
آب . }

آباد { ص. فا. شن ، معمور .
آبادانه محل و مكان وبر
شيئك كثورته بولند يغنى كوستير:
شمس آباد = چوق كونش كورن؛
نم آباد = كدرله مملو .

آباد { سد. ج. عر. فد : اب. با:
آباد . }

آبادان { ص. فا. شن، معمور .
آبادان (آباد كى .)

آبادانلىق { شنالك، معمور يت.
فارسي ياه مصدريله
تركىچه د آبادان استعمال چر -
كيندر. }

آبادي { س. فا. هندك دولت آباد
شهرنه اعمال اولنان بر
نوع اعلا يازى كاغدى. (دولت
آبادى دن مخندر .)

آباقه { س. عم، عجمىه. مر. (احياسى
آزو او لزور لزوملى كلا -
تدندر.)

آبامق { ق. درېخ و منع ايڭك،
مخالفت ايڭك، مخالفه مر. (احياسى
فالش اولدىيەندىن، احياسى آزو
اولنور.)

آباند پرمق { ق. (دوھىي) پو-
فر: Refuser. مر. (يرى بوش
فالش اولدىيەندىن، احياسى آزو
اولنور.)

آبانلامق { ق. (دوھىي) پو-
آبانلامق { آفق. ۱. بیوک آدم
زياده آپه رق او الجمك .

آبائىق { ق. (عر. «عبا» دن) ۱.
بر شيئك او زرينه قپانق،
اوستنه چوكمك، چو للانق: فلاڭ
او زرينه آباندى. ۲. صارقق،

قاموس تركي

ا

آ) د. فصله الخاق ايذوب ،
 آ) ۱. تصدق و تأكيد بيان
 ايذر، ومدلولك بدسي ويا طببي
 اولديغى كوتستير: اوپور آ؟ صا.
 تار آ، كندى ماليدر. ۲. (صيغة
 شرطيه مخاطبه ملحق اولهرق)
 تمجيل بيان ايذر: كلسه ك آ؟ يازسە.
 كز آ. (غالبده « يا » قوللانيلىر :
 كلسه يا؛ يازسلرى ييا).

آب { س. فا. صو. لـ. || آب
 آشرنىك، آب آتشپاره،
 آب انکور، آب طرب كى
 تميرل شەرا عندنە شرابىدن
 كشىاه در. || آب حيات (و
 عو. آب وحيات) آب حيوان،
 آب زىنك = خضر (عم) ك
 ايجىدىكىي صووكه ايجىنلىرى
 حيات سرمدى يه نائىل ايتىدىكىي
 سرويدر؛ مج. لطيف وخفيف
 صو. || آب روان = آفار صو .
 || آب زر = آلتون صوبي .
 || هام آب = بزم عشرت. عمو.
 || آب وتاب = رونق، طراوت،
 تازمكك. || آب ودانه = مقدر
 اولان رزق، قسمت، قدر.

آ) حد. ۱. تحبيله برابر ندا
 بيان ايذر، يعني سومهرك
 واوشماهراق چارمهنە يازار: آ
 بابانڭ ياوروسى! آكوزمالىكى!
 ۲. تكدير و عتابله برابر ندایه
 دلات ايذر: آجاڭم! بونصل ايش!
 آحرىف! نەدرىستىك ايندىكى!
 ۳. اخطار و تنبئه ايله برابر بر نوع
 تأسف و توكل معناىنى تفمن ايدر:
 آبرادر ! كىدين اىيڭىڭ مأمول
 ايدرىك؟ آقرداش! بن بوايشك
 اوھەمەيە جىنى سوپىلىدى ايدم. —
 هزە ايله باشلايان اسلىدىن اول
 چوق دفعە برى(ى) دخى آلوب،
 (آى) صورتنە قوللانيلىر: آى
 اوغل !

آ) حد. (ماده) آنەدە كىندى دها
 مددود اولوب، كىندى باشنه قو.
 للانلىرى. بناء عليه تفريق الزمرة.)
 ۱. تمحب بيان ايذر: آا بونهدر!
 آا بونه كوزل آت ! ۲. صبر.
 سزلق معناىنى تفمنلە برابر حدت
 وافعاله دلات ايذر: آا بو
 چوق اولدى: آا! بن بو يە شى
 ايسقىم .

آ) س. ترچە دە دخى مستعمل
 (البناء عربىنىڭ بىنچى حرفيدر.
 عربىسىدە فتحە بى تقوىھە اچسۇن
 قوللانيلىقندە « الف » وكتىدى
 باشنه مەھرك و ياساڭن اوقوند.
 يقندە « هەزە » دېتلىرسەدە، ترچە.
 دە (۱) شىكاندە اولاڭنى الف ،
 و (ء) شىكاندە يازيلانىنە هەزە
 دېتلىرسەدە، بىنچى شىكلى ۱ شكل
 سرپاينىدىن، وايىخىبىسى لا شكل
 عرباينىستىن مأخوذدر. اك اسکى
 شىكلى براوکوزباشى رىستىدىن عبارت
 اوھەلە، ھوموسسەسامىيەدە مشتكى
 اولان اسمايى دە بوكا دلات ايذر.
 ترچى الاصل كەلەر دە يالكىرى باشىدە
 هەزە كىي اوقوزوب، آقىندە (و)
 واخود (ى) بولمازسە، مان
 داشما مفتوح اوقوزور. بناء عليه
 ترچى الاصل واجنى كەلەر دە الف
 مفتوحەنەك (ئ) صورتنە تحر.
 يرى عېشىر. هەزە دە صوگەرە الف
 كلىرىرسە، اىكىسى برا بىر (آ) شىكاندە
 يازيلار. رق كىي استعمالىدە يعني
 ابجىد حسابىدە (۱) عددىتە
 اشارتىر .